

Motion till riksdagen

1988/89:Fi8

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

Den ekonomiska politiken

Regeringen lägger i propositionen fram sin syn på den ekonomiska utvecklingen under de närmaste tre åren. Samtidigt lägger man förslag om vissa åtgärder för att som det heter "öka rörligheten på arbetsmarknaden", begränsa viss byggverksamhet, samt låter riksdagen "ta del av" vad man anser om en framtida jordbrukspolitik.

Propositionen kan ses som en första mera konkret uppföljning av valrörelsens agitation och av regeringsdeklarationen som lämnades i oktober.

Enligt vpk:s mening lämnar såväl den inledande återblicken över de senaste sex årens ekonomiska politiska utveckling, som de flesta konkreta förslagen mycket i övrigt att önska. Återblicken är överslättande positiv och de fördelningspolitiska spänningarna ignoreras helt, trots att dessa hade en central plats i valrörelsen. Framtidsförslagen är lagda i en anda av okritisk tilltro till marknadskrafterna och deras förmåga att lösa problem. En avreglering av ekonomin i nyliberal anda underlättas.

Politisk deklaration

Vänsterpartiet kommunisterna har inför riksdagens öppnande presenterat en politisk deklaration som enligt vår mening måste följas upp av konkret politik under den kommande valperioden. Den första ekonomisk-politiska propositionen från regeringen efter valet borde innehålla anvisningar om vad som väntas på viktiga områden.

Enligt vpk är de tre viktigaste huvudområdena:

- En social tillväxt för rättvisa, jämlikhet och trygghet.
- Samlade åtgärder mot den ekologiska krisen.
- Utvidgad demokrati och försvar för den nationella suveräniteten.

Tillväxten i spekulationsekonomin, den starkt ökande transnationaliseringen, utslagningen från industrin, de sociala och ekologiska konsekvenserna av produktionen och den inflationsdrivande prissättningen/vinstökningarna borde ha berörts i propositionen. Detta trots att propositionen är relativt begränsad till omfånget och rimligen är lagd i avvaktan på att budgetpropositionen i januari skall komma.

Utvecklingen de närmaste åren

Mot. 1988/89

Fi8

Utvecklingen är för närvarande svårbedömbär. De bedömningar som regeringen gör av den ekonomiska utvecklingen de närmaste åren inskränker sig till att det ser ut att gå bra ett tag till.

Den omfördelning av ekonomiska resurser som skett mellan de redan tidigare starka kapitalistiska länderna har inte medfört några nya problem för dessa eller den svenska ekonomin. Sannolikt beroende på att bl.a. den amerikanska ekonomin ligger i "vänteläge" inför den nya presidentens eventuella åtgärder samt att en kraftig omfördelning mellan i- och u-länder pågår. Dessutom tillåts produktionen pågå i stort sett oförändrad medan kostnaderna för de ekologiska problemen är skjutna på framtiden.

De förväntade problemen inom OECD med en fortsatt hög arbetslöshet kommer naturligtvis förr eller senare att slå igenom. Problemet med kvarstående långtidsarbetslösa är väl känt. Trots de höga kurserna på börserna världen över, så står det helt klart att den underliggande ekonomiska utvecklingen med orättvis fördelning mellan kapital och arbete, mellan i- och u-land i längden inte kan ignoreras. En fortsatt ensidig exportledd tillväxt och bl.a. den avreglerade teko- och jordbrukspolitik som berörs i denna proposition kan självfallet inte lösa dessa problem.

Inte heller hjälper det, i det längre perspektivet, att koncentrera sig på löneutvecklingen genom att pressa ned lönerna för de arbetande. Självfallet är det så att investeringar i högteknologi, utbildning-forskning och en produktion med ökad självförsörjning är det långsiktiga alternativet till priskrig på den internationella marknaden. Det kan t.o.m. vara så att en alltför billig arbetskraft i den svenska industrin hämmar moderniseringar och investeringar för framtiden. Den stora utslagning som sker i den svenska industrin är en ekonomisk belastning för samhället på flera sätt. Utslagningen kan ses som ett resultat av att människor betraktas som en produktionsfaktor enbart. Ett större utnyttjande av den mänskliga kapaciteten skulle minska utslagningen. Det gäller inte bara rätten till ett arbete – utan också ett meningsfullt arbete.

Dessa frågor borde enligt vpk:s mening bli föremål för omfattande granskning i samband med att den ekonomiska politiken för framtiden bedöms och bestäms. Självfallet innebär en sådan kritisk granskning av vårt lands ekonomiska förutsättningar en antikapitalistisk hållning som alternativ till "lågrisliberalismen".

Ett område som är särskilt viktigt att utveckla – och som otvetydigt kan utvecklas i vårt land – är en ny framtida energi- och transportteknik. Om resurser satsas på denna kommer svensk industri att ha stora fördelar när den övriga världen inser att kärnkraft och miljöförstöring är både en ekonomisk restriktion och en avgörande överlevnadsfråga.

Den offentliga sektorn kan genom en ändring av den ekonomiska politiken avlastas kostnader för utslagning och därigenom få resurser över för att berika individen via kultur och utbildning. Som en omedelbar åtgärd krävs dock ett överförande av vinster från industrin för att bekosta nödvändiga investeringar och driftskostnader inom den offentliga sektorn. Sådana överföringar är otvetydigt en del av en rättvis fördelningspolitik.

En långsiktig teknisk/industriell/mänsklig utveckling som ovan nämns står inte på något sätt i motsättning till en mer utvecklad gemensam sektor. Däremot finns en stark motsättning mellan långsiktiga ekonomiska mål och den kortsiktiga profitjakten, vilken på sikt också hämmar sig själv.

Regeringen nämner först och främst löne- och prisstegringarna som det stora problemet. Vinsternas andel av förädlingsvärdet ökar dock och lönernas andel minskar varför kampen mot prisinflationen måste intensifieras. Särskilt som de stora vinsterna skapat ett överskott av ekonomiska resurser som söker sin avkastning i spekulationsekonomin. Lånekarusellen är ett exempel på detta. Där tvingas de normalt avlönade låna till sämre villkor än de mer resursstarka med bankkontakter.

Däriigenom intecknas framtida konsumtionsutrymme. De resursstarka kan klara sig ur knipen genom att de ofta har fasta tillgångar som ökar i värde med inflationen och däriigenom kan intecknas på nytt till högre värden. Spekulationsekonomin lånadel kommer däriigenom att vidga klassklyftorna. En generell åtstramningspolitik som det varnas för i propositionen skulle därmed innebära att de sämre ställda skulle drabbas dubbelt. Selektiva åtgärder mot spekulationsekonomin och de däri inflationsdrivande elementen (bl.a. fastighets- och markspekulation) skulle däremot vara hälsosamma.

Skatterna

Till vår stora förvåning kan vi nu se att regeringen fullföljer den borgerliga marginalskattepolitiken genom att lägga fram förslag om skattesatser för nästa år som ytterligare förstärker skillnaderna mellan låg- och höginkomstagare. Vpk lägger i en särskild motion fram förslag om alternativa inkomstskatteskalor. De minskningar i avdragsmöjligheterna som sker genom sänkt marginalskatt, och som fått legitimera orättvisa lättnader för de högsta inkomsttagarna håller på att uttunnas. Den senaste tidens "kreativitet" på skatteplaneringsområdet visar att människor som har de största tillgångarna håller på att kompensera sig för minskad avdragsrätt genom andra manipulationer.

I detta sammanhang är det viktigt att påpeka att fördelningspolitiken och den reala ekonomiska utvecklingen för de enskilda inkomsttagarna inte kan ses enbart genom den statliga skattens marginaleffekter. Det kommunala skatteuttaget och familjernas utgifter för avgiftsbelagd kommunal service som t.ex. barnomsorg betyder mycket mer.

Övervältringen av kostnader på kommuner och landsting har genom den hittills förda ekonomiska politiken varit kraftig under 80-talet. Dyrare avgifter eller försämrad service drabbar hårt de sämst avlönade och dem som har ohälsosam livs- eller arbetsmiljö. Mot denna bakgrund borde snarast en ny låginkomstutredning tillsättas. Den bör arbeta snabbt så att den kan presentera resultat senast inför den planerade skatteomläggning som väntas i början av 90-talet.

Arbetskraftsutbud

Mot. 1988/89

Fi8

Att tro att någon avgörande skillnad i tillgången på arbetskraft kan nås genom sänkta skatter för de bäst avlönade är en illusion med tanke på den höga nivån av förvärvsarbete som vi nu har i vårt land. Betydligt viktigare är att humanisera arbetsplatserna, och att ge människor en bättre möjlighet till arbete på hemorten. Att främja människors flyttning är betydligt sämre än att utlokalisera företag till de regioner där fortfarande en arbetslöshet finns. Koncentration av produktion och boende med trafik-, bostads-, miljö- och serviceproblem innebär inget attraktivt alternativ för människor eller samhället.

En bättre realekonomisk utveckling för de många lönearbetande med vanliga inkomster, och en satsning på den offentliga sektorn och miljön med hjälp av indragna vinstmedel borde vara en självklar framgångsväg enligt vpk.

En strikt lokaliseringpolitik i strid med marknadskrafternas koncentrationstendenser vore också verkningsfull.

Konkurrensfrågor

Konkurrensfrågorna har i propositionen fått ett eget avsnitt. Den uppkomna situationen, vari en starkt transnationaliserad kapitalism har ett avgörande inflytande kan naturligtvis inte skiljas ut från ekonomisk politik, utan är en del därav.

Konkurrens – eller avsaknaden därav – med framväxten av transnationella industri- och finansmonopol är en följd av den fria marknadsekonomin. Andra monopol i form av ensamrätt eller ensamförekomst av viss producent kan i olika grad vara följden av en medveten nationell ekonomisk politik eller av traditionellt planekonomiskt tänkande.

Utvecklingen världen över visar att människor i ökande grad får svårigheter att mobilisera motmakt mot transnationella koncerner. Fackligt arbete försvåras. Utsugningen av den tredje världen ökar. Å andra sidan visar man i planekonomins länder stort intresse för att främja mångfald och konkurrens om det sker under socialt acceptabla former. Den s.k. omdaning av t.ex. det sovjetiska samhället är ett tecken därpå.

Den svenska regeringen å sin sida förespråkar nyliberala avregleringar och släpper fram enorma vinster som medverkar i transnationaliseringen, men ser sedan yrvaket på bildandet av t.ex. ASEA-BROWN BOVERI, eller på de regionala obalanser som skapats av starka kapitalintressen. En avreglering av t.ex. teko-området tar man sedan till intäkt för att konkurrensen skall öka. Utan att nämna om man vet något om förhållandena där de tilltänkta billiga kläderna skall produceras, eller om de regionalpolitiska följderna för den svenska ekonomin. Exemplet kan göras flera.

Som ovan nämnts har den enorma vinstutvecklingen för näringslivet skapat många problem på konkurrensområdet. Uppköp och snabba klipp är en växande verksamhet. Spekulanterna handlar med arbetstillfällena och regional sysselsättning som vilken vara som helst. Profiten går först. Samhället får kollektivt stå för följderna.

Regeringen föreslår en utredning av konkurrensförhållandena inom den svenska ekonomin med avsikt att stärka konsumenternas ställning. Särskilt säger man sig vara intresserad att skapa möjligheter för utländsk konkurrens på svensk botten. Detta är naturligtvis en del i den EG-anpassning som sker och som förväntas ske med regeringen som påskyndare.

Trots detta kan en utredning om konkurrensförhållanden inte avvisas utan den bör i stället, såsom vpk krävde i samband med den senaste översynen av lagstiftningen 1982, ingående granska bl.a. de konkurrensbegränsande frågor som vi då förde fram. Eftersom frågan om låga priser för konsumenterna är en av orsakerna till att regeringen vill utreda konkurrensen finns alla skäl att också utreda i vilken mån spekulationsekonomin tillväxt har haft betydelse inte bara för konkurrensen som sådan utan också för inflationsutvecklingen.

Byggverksamheten

Vad gäller propositionens förslag om byggverksamheten lämnar vpk en särskild motion.

Omläggning av tekopolitiken

I detta avsnitt i propositionen odlar regeringen sin tes om att avregleringen av ekonomin är till odelad fördel för konsumenterna. Man avser att säga upp de avtal som finns på området och fullständigt avreglera tekorestriktionerna.

Som plåster på såren för den kvarvarande svenska tekoindustrin skall regeringen framdeles lägga fram förslag om åtgärder för denna. Tekopolitiken har under lång tid haft starka inslag av politiskt dubbelspråk vad gäller självförsörjningsgraden. De borgerliga regeringarna flaggade öppet i början av 80-talet för att man skulle avreglera tekoområdet. En politik som nu följs fullt ut av socialdemokraterna.

Denna liberala agitation som går ut på att barnfamiljerna skulle kunna tjäna på en helt fri tekohandel tar – lika litet som när det gäller jordbruksområdet – någon hänsyn till under vilka förhållande eller var produktionen sker.

Att slå undan benen på den svenska basproduktionen när det gäller mat och kläder gynnar ingen utom möjligen importörerna. Långsiktiga avtal med producentländer där man inarbetar social- och miljöklausuler är den enda vägen att långsiktigt främja såväl de svenska konsumenterna som utvecklingsländerna. Detta motsäger naturligtvis inte att ett behov av förnyade åtgärder för svensk tekoindustris fortlevnad skall garanteras.

Livsmedelspolitiken

I propositionen aviseras en nära förestående omläggning av livsmedelspolitiken. Eftersom behovet av en omläggning tas upp i detta sammanhang förefaller det som om regeringens intresse för en förändrad livsmedelspolitik bottnar i att kostnaderna för jordbruksstödet är för höga. Enligt propositionen får riksdagen härmed "ta del" av en rad synpunkter från regeringen. Vi har givetvis inget att invända mot detta "deltagande" men vi vill klart markera att det inte på någon punkt kan tolkas som bifall till de framförda.

mer eller mindre tydliga, förslagen i propositionen.

Regeringens linje är betingad av den pågående EG-anpassningen, vilket regeringen aviserade redan i prop. 1987/88:66. Sverige och den västeuropeiska integrationen:

”Den svenska jordbrukspolitiken (skulle) i olika avseenden autonomt kunna göras mer likartad EG:s, vilket skulle medföra en harmonisering av produktionsvillkoren.”

Det primära för regeringen är *inte* att förändra i riktning mot ökad kvalitet till låga priser, för konsumenternas skull.

Även om vänsterpartiet kommunisterna delar uppfattningen att det behövs en ny livsmedelspolitik, delar vi inte regeringens syn på motivering och inriktning. Vi anser nu liksom tidigare att det behövs en sammanhållen nationell politik för hela detta område, där sårbarheten minskas samt ekologiska och regionalpolitiska hänsyn ökas.

Vår livsmedelspolitik är hela tiden beroende av omvärlden, vilket lett till den form av gränsskydd och reglering vi sedan länge har. Trots överskottet skulle vi inte utan vidare klara försörjningen vid en avspärrning. Vi är nämligen i hög grad beroende av import för att jordbruket i sin nuvarande form skall fungera. En tredjedel av alla insatsmedel i jordbruket importeras, t.ex. maskiner, bränsle, konstgödsel och bekämpningsmedel och foderprotein. Både beträffande konstgödsel och bekämpningsmedel finns det kartelliknande överenskommelser mellan tillverkarna, vilket håller priserna uppe. Det s.k. världsmarknadspriset är ett konstlat pris som styrs av ett fåtal privata storföretag och vissa länder med konstant överskottsproduktion. I dag pågår en kamp mellan västmakterna liksom mellan de transnationella bolagen om herraväldet över tredje världens folk och dess behov av livsmedel, läkemedel, etc. Världssvälten är kolossal, inte minst på grund av de stora bolagens makt över produktionen av primära basbehov och på grund av samma bolags skövling och miljöförstöring av jordarna i tredje världen. Nästan samtliga länder har ett starkt skyddsnät kring sin jordbruksproduktion. Det är därför missvisande att hävda att vi i avgörande grad skulle få billigare livsmedel om vi lät ”världsmarknadspriserna” slå igenom, med resultat att huvuddelen av det svenska jordbruket skulle slås ut och finnas kvar endast där de bästa jordarna finns. Att satsa på en sådan utveckling vore att bedra oss själva. Om vi drastiskt minskar jordbruksproduktionen och blir beroende av att köpa utifrån, finns det ingen som av den anledningen kommer att sälja billigt till oss.

För att få så bra och billig mat som möjligt bör vi trygga vår egen livsmedelsproduktion och i största uträkning göra oss oberoende. Ett första steg på vägen mot billigare livsmedel är självfallet ett slopande av matmomsen.

Hemställen

Med anledning av vad som i motionen anförts hemställes

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utredning om konkurrensförhållanden och prisbildning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om livsmedelspolitikens framtida utveckling,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den framtida tekopolitiken,
4. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en ny låginkomstutredning,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den offentliga sektorns utveckling,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om spekulationsekonomin,
7. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som i övrigt förordas i motionen.

Stockholm den 15 november 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)